



Stiftelsen
Allmänna Barnhuset



skolfam 2019

En arbetsmodell som hjälper barn i familjehem
att lyckas i skolan

Sammanställning av resultat- och kvalitetsenkäten för läsåret 2018/2019

Förord

Barnkonventionen och skollagen fastslår att barn har rätt till det stöd och den hjälp de behöver för att klara sin skolgång. Barn i samhällsvård har, på samma villkor som andra barn, rätt till utbildning och rätt att utvecklas. Samhället bär ett särskilt ansvar för dessa barn och för att deras rättigheter tillgodoses. Skolfam är en arbetsmodell som möter varje enskilt barn utifrån dennes individuella förutsättningar och möjliggör en god skolutveckling.

Barnrättskommittén uppmanar konventionsstaterna att vidta förebyggande åtgärder för att säkerställa positiva resultat för alla barn när det gäller lagar, policyer och program. För att uppnå faktisk jämlikhet bör konventionsstaterna identifiera vilka grupper av barn som kvalificerar sig för särskilda åtgärder, och använda offentliga budgetar för att genomföra åtgärderna.

Att ge barn möjligheten att lyckas i skolan är i särklass den viktigaste skyddsfaktorn mot ett liv i utanförskap. Om barn går ut nian med behörighet att söka till gymnasiet halveras riskerna för utanförskap i vuxen ålder. Att erbjuda Skolfam är en viktig investering för både det enskilda barnet och hela samhället.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser det som mycket värdefullt att i egenskap av nationell samordnare och huvudman få driva Skolfams nationella verksamhet och ansvara för att kvalitetssäkra och vidareutveckla arbetsmodellen.



Cecilia Sjölander
Generalsekreterare
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Stockholm 2019

Bearbetning:
Rikard Tordön
Emma Tengwall

Ansvarig utgivare:
Cecilia Sjölander
Generalsekreterare

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Postadress:
Box 241 49, 104 51 Stockholm
Besöksadress:
Linnégatan 89 C, 115 23 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
Fax: +46 8 611 38 41
info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se

De citat som finns med i rapporten kommer från teamens svarsenkäter från åren 2017-2019.



skolfam

Innehållsförteckning

Ur ett rättighetsperspektiv	4
Barnkonventionen	4
Barnets delaktighet	4
Skolans kompensatoriska uppdrag	4
Betydelsen av barnets familjebakgrund ökar	5
Förebyggande åtgärder	5
Placerade barn i Sverige	6
Hur många barn är placerade i Sverige?	6
Vårdformer för placerade barn	6
Placerade barns skolresultat	7
Skolfams organisation	8
Vision och syfte	8
Bakgrund	8
Arbetsgång	8
Kvalitetssäkring	9
Styrning och organisation	9
Skolfams medarbetare	9
Verksamhetsform	10
Skolfams utveckling	12
Nationell spridning	12
Internationell spridning	13
Skolfambarnens resultat 2019	14
Antal barn i Skolfam	14
Barn som slutar Skolfam	14
Resultatutveckling	15
Andel behöriga till gymnasiet	15
Behörighet i jämförelse med rikssnittet	16
Forskning och studier	17
Positiva erfarenheter och framgångsfaktorer	18
Utmaningar	18
Skolfam framåt	19
På gång	19
Regional implementering av Skolfam	19
Avslutning	19

Ur ett rättighetsperspektiv

Barnkonventionen

Skolfams vision tar sin utgångspunkt i samtliga av barnkonventionens artiklar men särskilt de fyra kärnprinciperna. Artikel 2 som fastslår att alla barn har samma rättigheter, artikel 3 som innebär att barnets bästa ska beaktas i frågor som rör det samt artikel 6 och 12 som utgörs av barnets rätt till liv, utveckling och delaktighet.

Enligt artikel 28 och 29 i barnkonventionen ska barnets utbildning syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga. Skolfams arbetsmodell syftar till att säkerställa att barn tillgår det stöd de behöver för att klara av sin skolgång och utveckla sina fulla möjligheter.

I linje med barnkonventionen utgår Skolfams syfte och utförande från barnets individuella förutsättningar och behov.

Barnets delaktighet

Ett område som är under ständig utveckling och är centralt i Skolfams arbete är barnets delaktighet. Barnens röster är inte bara av särskild betydelse vad gäller implementering och efterlevnad av barnkonventionen utan är också ett sätt att vidareutveckla, kvalitetssäkra och utvärdera Skolfams arbetsmodell.

I den enkät som årligen skickas ut inom ramen för Skolfams arbete finns frågor om barnets delaktighet tillgodoses. I enkätsvaren från 2019 är det tydligt att Skolfamteamen jobbar aktivt med att främja barnens delaktighet och inflytande. Teamens bedömning uttrycks i poäng mellan ett och fem där fem står för optimal delaktighet. Årets viktade genomsnitt landade på 4,14, vilket innebär en höjning från föregående år, då snittet var 4,03. De områden där barnets delaktighet inte alltid tillgodoses handlar främst om att barnet inte alltid väljer att utöva det inflytande de ges möjlighet till samt att rutiner och metodik är under utveckling.

.....
"De (skolpersonalen) tycker om mig nu!"

– Skolfambarn
.....

Skolfambarnen uttrycker i lokala utvärderingar och enkäter en positiv attityd till Skolfam. Uttryck som "Bra att Skolfam finns och lyssnar på mig" och "Tycker att Skolfam verkar bra då lärarna skall hjälpa mig på rätt sätt" återfinns i material som samlats in. Barnens positiva upplevelser när stöd sätts in är en viktig signal till de som jobbar inom Skolfam men också till skolans personal och kommunen i fråga.

Under 2019 har arbetet med barnets delaktighet fortlöpt och kommer att intensifieras under 2020 för att revidera avsnittet om barnets delaktighet i manualen för att den i sin helhet ska genomsyras av barnkonventionen.

Skolans kompensatoriska uppdrag

Barn som blir placerade har sämre förutsättning att lyckas i skolan än andra barn. Forskning visar att dessa barn underpresterar i skolan.

I skolans uppdrag ingår att skapa förutsättningar för alla elever att nå kunskapsmålen. I likhet med barnkonventionens bestämmelser gällande utbildning ska dessa förutsättningar som skollagen föreskriver skapas utifrån den enskilda elevens behov. Alla elever ska ges möjligheter att utvecklas så långt som möjligt. En viktig del av skolans kompensatoriska uppdrag är att uppväga skillnader i barnens förutsättningar för att tillgodose sig utbildningen. Stöd till de barn som riskerar att inte klara av sin skolgång ska prioriteras särskilt.

"Skolfam är till stor hjälp för att se till att skolperspektivet och barnet som elev inte glöms bort i en livssituation som stundtals kan vara kaotisk."

– Skolpersonal

Betydelsen av barnets familjebakgrund ökar

Det kompensatoriska skolsystemets uppgift är således att begränsa betydelsen av familjebakgrunden för barnets skolresultat. Familjebakgrund påverkar barns skolresultat i ännu högre utsträckning än vilken grundskola de går i. Familjebakgrundens betydelse har i likhet med skolans betydelse ökat för barns skolresultat sedan 1990-talet, vilket är alarmerande för barn i samhällsvård som ofta har svaga familjeresurser.

Det kompensatoriska uppdraget innefattar inte enbart krav på åtgärder när en elev underpresterar eller misslyckas i skolan utan ställer krav på förebyggande arbete.

"Den här hjälpen fick aldrig jag i skolan."

– Vårdnadshavare

Förebyggande åtgärder

Skolfams vision grundar sig i att vuxna bär ansvaret för barnets skolgång. När forskning uppmärksammar att en särskild grupp av barn löper större risk att inte klara sin skolgång än andra barn och lagstiftning på området reglerar denna ojämlikhet är det vuxenvärldens ansvar att sätta in kompensatoriska insatser som riktar sig till dessa barn.

Dessa insatser behöver sättas in innan barnet uppvisar bristfälliga prestationer. Därför måste det förebyggande arbetet prioriteras i samma utsträckning som åtgärdande insatser. Barn ska inte behöva misslyckas i skolan för att få tillgång till rätt pedagogiskt stöd. Skolfam är en förebyggande arbetsmodell som syftar till att motverka skolmisslyckanden för barn i familjehem.

Grundskolans huvudsakliga uppdrag är att barn ska lämna den med grundläggande behörighet till vidare studier. Genom att implementera Skolfam får barn som är placerade i familjehem bättre förutsättningar för att lyckas med det och skolan kan på så sätt lättare leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag.

Placerade barn i Sverige

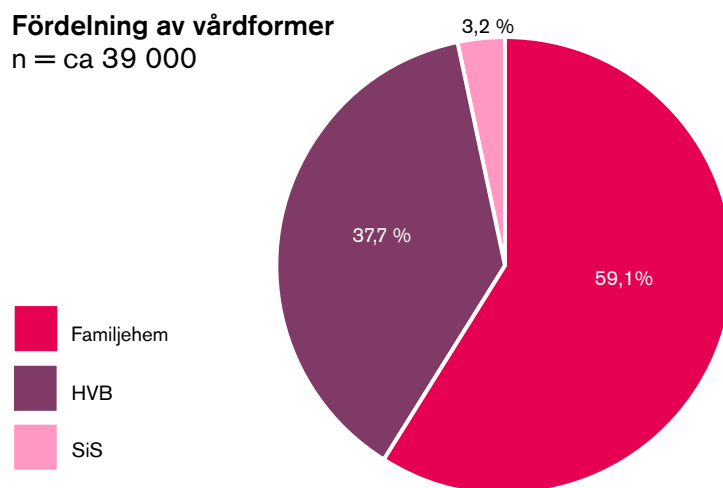
Hur många barn är placerade i Sverige?

38 800 barn fick någon gång under 2018 vård utanför hemmet rapporterar Socialstyrelsen.

Barn kan bli omhändertagna av samhället på grund av brister i hemmiljö eller på grund av att barnet uppvisar beteendeproblem, alternativt en kombination av de två. Barn placeras enligt SoL, socialtjänstlagen, eller enligt LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

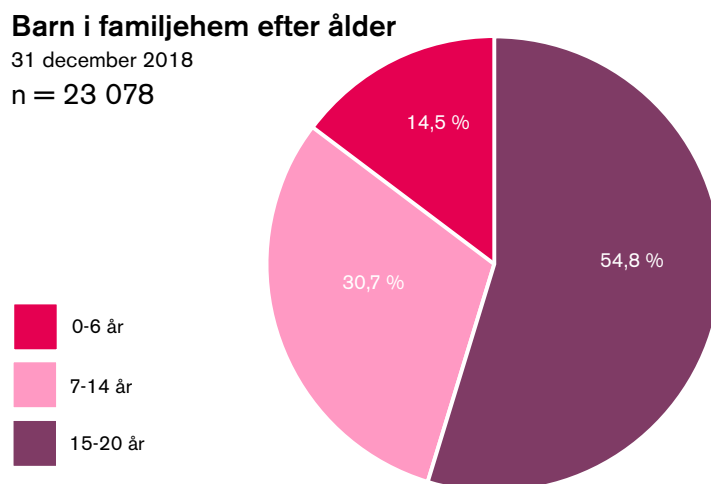
Vårdformer för placerade barn

Barn som blir placerade av samhället kan ha olika former av vård. Förutom familjehem finns stödboenden, särskilda ungdomshem och HVB-hem.



Figur 1: Fördelning av vårdformer.

Under år 2018 var cirka 23 100 barn någon gång placerade i ett familjehem, vilket utgör mer än hälften av alla placerade barn i heldygnsvård. Familjehem är den vanligaste vårdformen för barn i samhällsvård, följt av HVB-hem.

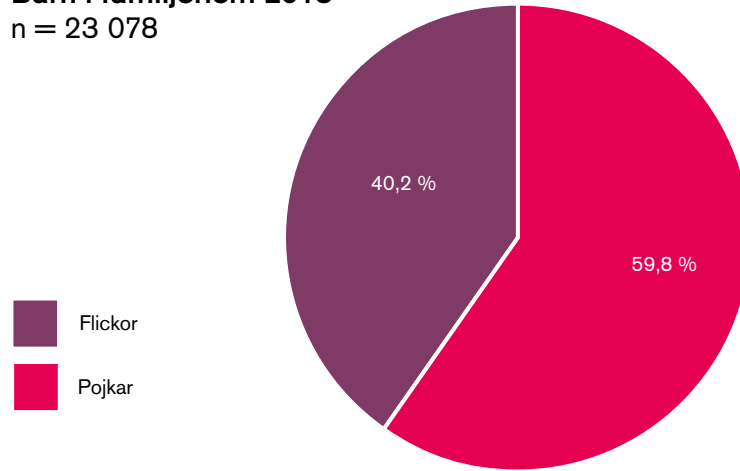


Figur 2: Barn i familjehem fördelat efter ålder.

Det är fler pojkar än flickor som är placerade. Cirka 60% av de som placeras i familjehem är pojkar och 40% flickor.

Barn i familjehem 2018

n = 23 078



Figur 3: Fördelning mellan flickor och pojkar i familjehem 2018.

Alla barn som ingår i Skolfam bor i familjehem och Skolfams arbetsmodell är utformad efter att barnet bor i ett familjehem. Diskussioner om att inkludera barn som är placerade i andra vårdformer har ägt rum men är inget som är aktuellt för närvarande.

Placerade barns skolresultat

Det är stor skillnad på skolresultat mellan barn som är eller har varit placerade och barn som inte är det. Pojkar har sämre skolresultat än flickor och bland placerade barn är denna skillnad ännu större.

Socialstyrelsens lägesrapport från 2016 visar att cirka 50-60 % av de barn som är placerade går ut grundskolan med behörighet till gymnasiet. Att jämföra med 84 % av övriga barn i Sverige som blev behöriga år 2018. Skillnaden i resultat och utbildningsnivå ökar åren som följer efter årskurs nio. Socialstyrelsens öppna jämförelser från 2018 visar att endast 26 % av de barn som varit placerade någon gång innan årskurs nio går ut gymnasiet. Motsvarande siffra för barn som inte har varit placerade är 79 %.

.....
*"Känner stort stöd av Skolfam i kontakten
med skolan."*

– Familjehemsförälder
.....

Skolfams organisation

Vision och syfte

Skolfam är en förebyggande, manualstyrd arbetsmodell för barn som är placerade i familjehem och som går i grundskolan. Arbetet bygger på tvärprofessionell samverkan, prevention, mätbarhet och delaktighet. Modellen syftar till att öka förutsättningarna för en god utveckling av skolresultat och därmed skapa bättre livschanser och framtidsmöjligheter för dessa barn.

Visionen är att alla barn i Sverige ska ges likvärdiga möjligheter att nå sin skolpotential och gå ut nionde klass med behörighet att söka till ett nationellt gymnasieprogram.

"Känns tryggt att ha Skolfam som en länk mellan hem och skola där alla arbetar tillsammans för barnets bästa"

– Skolpersonal

Bakgrund

Skolfam startade som ett projekt i Helsingborgs kommun 2005 med stöd av forskning som klart visar att goda skolresultat är en skyddsfaktor för alla barn. Skolresultaten är särskilt viktiga för placerade barn, som har betydligt högre risker för ohälsa och utanförskap än andra barn.

Forskningen visade också att barn som är placerade utanför hemmet presterar under sin faktiska kognitiva förmåga i skolan, vilket indikerar att dessa barn inte får tillgång till rätt pedagogiskt stöd.

Efter avslutad projekttid blev Skolfam en permanent verksamhet i Helsingborg och strax därefter spreds modellen till andra svenska kommuner.

Arbetsgång

Skolfam utgörs av ett team, bestående av barnets socialsekreterare, familjehemssekreteraren, en psykolog och en specialpedagog. Inledningsvis gör teamet en individuell kartläggning av barnets förutsättningar och förmågor. Denna kallas för kartläggning 1 (K1). Sedan utarbetas en plan för hur barnets förmågor och kunskaper ska vidareutvecklas och hur eventuella kunskapsluckor ska täppas igen på bästa möjliga sätt.

Teamet följer därefter löpande upp hur det går för barnet och om planen behöver ses över eller revideras. Efter 24–36 månader görs en ny kartläggning (K2) av barnets förmågor för att utvärdera om det stöd barnet får är tillräckligt i omfång och utformning. Arbetet löper på med stöd och uppföljning tills det att barnet går ut årskurs nio. Teamet har ett nära samarbete med barnet, familjehemmet och barnets skola.

"Bra med en genuin kartläggning och överlämning. Vi kan nu möta eleven utifrån hens behov redan första skoldagen."

– Skolpersonal

Kvalitetssäkring

En mängd saker görs för att kvalitetssäkra Skolfams arbetsmodell och dess utförande. Med kvalitet i Skolfam avser vi hur väl våra processer motsvarar det vi beskriver som eftersträvansvärt i våra styrdokument. Sedan 2013 har Skolfam samordnats nationellt, vilket möjliggör kvalitetssäkring ur ett större perspektiv. Inom ramen för det nationella arbetet hålls årligen en konferens som riktar sig både till Skolfams medarbetare och externa aktörer samt anordnas utvecklingsdagar för Skolfams teammedlemmar. Syftet med utvecklingsdagarna är att gemensamt diskutera utmaningar och framgångsfaktorer, stärka samverkan och utbyta kunskap.

Tillsammans med forskare, arbetsgrupper och Skolfams styrgrupp revideras kontinuerligt modellens styrdokument som består av en manual och ett ramverk. Ramverket beskriver Skolfams organisation och manualen innehåller arbetsgången i sin helhet.

En viktig del av Skolfams kvalitetssäkring är den certifieringsutbildning som teamens medarbetare genomgår. Det är en grundläggande utbildning om Skolfams målgrupp, utveckling och metod.

Kvantitativa resultatuppföljningar har gjorts sedan 2014 och sammanställs av doktorand Rikard Tordön på Linköpings universitet. I resultatuppföljningarna svarar teamen på frågor om teamets organisation, medarbetarnas erfarenhet och barnens resultat. Resultat som rör Skolfams organisatoriska aspekter från årets uppföljning presenteras i ett flertal avsnitt och resultat som rör barnens betygsresultat presenteras under avsnittet *Skolfambarnens resultat 2019*. Samtliga resultat är hämtade från årets resultat- och kvalitetsenkät, det vill säga resultatuppföljningen från september 2019.

Teamen utvärderar regelbundet den egna verksamheten vilket är en viktig del i att kvalitetssäkra Skolfams utförande. Detta sammanställs dock inte nationellt.

Den forskning som bedrivs på Skolfams verksamhet och effekter är, och kan komma att bli betydande för Skolfams framtid och utveckling. År 2020 och 2021 förväntas forskningsresultat från pågående forskning presenteras.

Styrning och organisation

Skolfams nationella samordning bedrivs och finansieras av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, en statlig stiftelse som jobbar med kunskapsspridning och metodutveckling inom området för barn i socialt utsatta livssituationer. Det operativa arbetet drivs av det aktuella teamet i de kommuner som anslutit sig till Skolfam.

Skolfams medarbetare

En viktig grund för Skolfams organisation är samverkan mellan social- och utbildningsförvaltningen och tanken är att teamet ska samfinansieras av förvaltningarna. Undantag finns i en del kommuner där socialförvaltningen står som ensam finansiär. Barn- och familjehemssekreterarna utför Skolfamarbetet inom ramen för sin ordinarie tjänst och är anställda på socialförvaltningen.

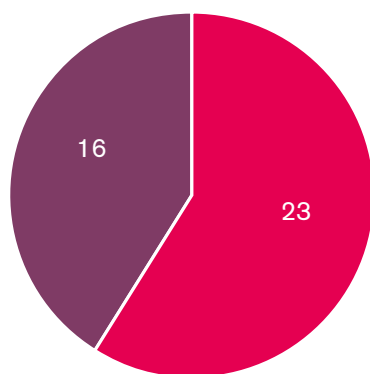
.....
"Det är så skönt att ha med er på skolmötena."

– *Socialsekreterare*
.....

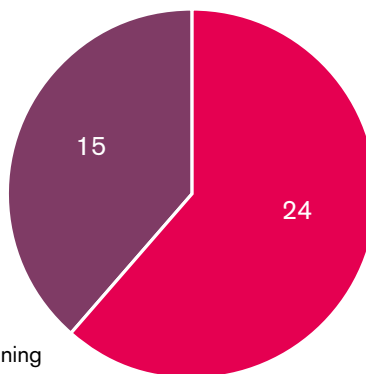


Var specialpedagogen och psykologen är anställda varierar. År 2019 har ungefär två tredjedelar av specialpedagogerna och psykologerna i Skolfams alla team sin anställning på utbildningsförvaltningar. Övriga psykologer och specialpedagoger på socialtjänsten. Bara i tre kommuner är det 2019 skild förvaltningstillhörighet för specialpedagog och psykolog så i de allra flesta kommuner är psykolog och specialpedagog anställda i samma förvaltning.

Var tillhör specialpedagoger?



Var tillhör psykologer?



■ Socialtjänst
■ Skola/utbildning

Figur 4 och 5: Organisatorisk tillhörighet specialpedagoger och psykologer.

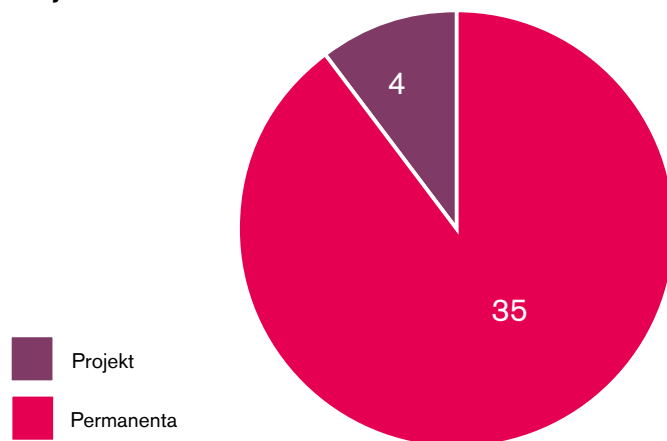
I den årliga resultatuppföljningen graderas samtliga professioners erfarenhet. På frågan om specialpedagogernas erfarenhet uppger teamen ett medelvärde på 4,3, där 1 är lägst och 5 högst. Vad gäller teamens psykologer rapporteras ett något lägre snittvärde, 4,0, på samma skala. Barnsekreterarnas erfarenhet graderas till 3,7 och familjehemssekreterarnas till 3,8. Den största ökningen från föregående år står psykologerna för.

25 av 39 team rapporterade i årets enkätsvar att de har tillgång till koordinator eller projektledare som stöd i verksamheten.

Verksamhetsform

Skolfams team bedrivs antingen som permanent verksamhet eller i projektform. 35 av Skolfams team (90 %) bedrivs idag som permanenta verksamheter och fyra som tidsbegränsade projekt. Figuren nedan illustrerar fördelningen.

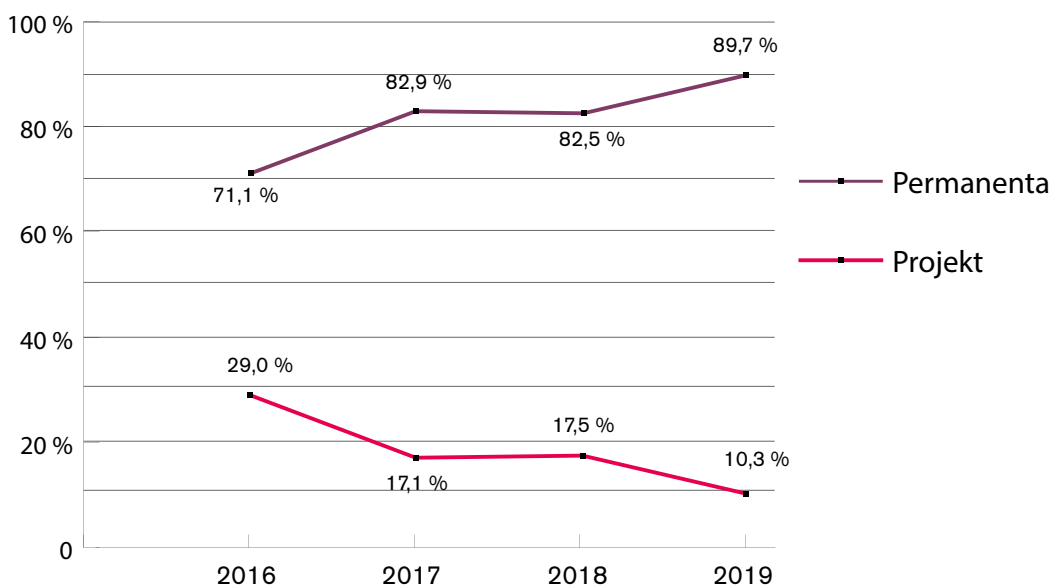
Projekt/Permanenta 2019



Figur 6: Fördelning mellan permanenta och projektform.

Trenden över tid är att fler team organiseras permanent direkt från uppstart. Men också att de team som startas som projekt sedan blir del av den permanenta verksamheten. 2016 var andelen permanenta team ca 70%, för att jämföra med årets nära 90%. De team som drivs i projektform beskriver detta som en försvårande omständighet för planering och långsiktig stabilitet, så denna organiseringsform kan numer anses förlegad i Skolfam.

Verksamhetsformer



Figur 7: Fördelning över tid mellan projekt och permanent verksamhetsform.

Skolfams utveckling

Nationell spridning

Skolfam finns idag i 23 svenska kommuner. Skolfam finns i sex av de nio största kommunerna i Sverige men inte i någon av de 185 minsta.

Det är positivt att Skolfam finns i de större kommunerna som av naturliga skäl har fler barn i familjehem. Men det är också olyckligt att Skolfam lyser med sin frånvaro i många kommuner, särskilt i de mindre. De barn som är placerade i familjehem i kommuner av mindre storlek bör ha samma rätt till Skolfam som barn boende i större kommuner.

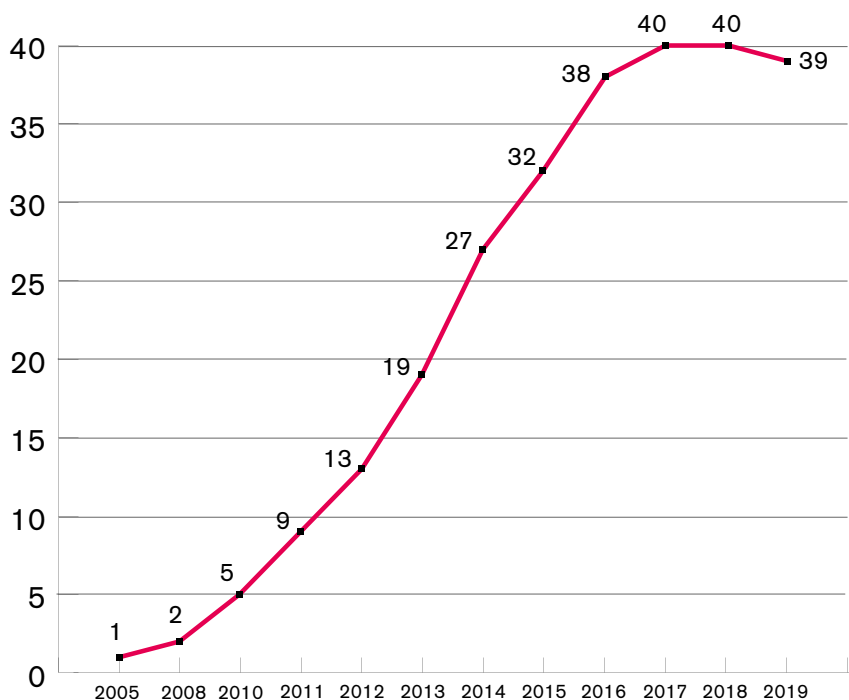
"Alla placerade barn borde ha Skolfam."

– Rektor

Skolfam bestod i september 2019 av 39 team. Sedan förra året har ett team avvecklats, Örebro, och två Göteborgsteam har gått ihop till ett. Malmö har startat upp ännu ett team. Totalt har 46 team någonsin startat och sju team har avvecklats eller slagits samman med ett annat team. Skälen till att kommuner har lagt ner varierar från ekonomiska till svårigheter med personalrekrytering.

Nedanstående graf visar utvecklingen från starten i Helsingborg år 2005. Den största ökningen av antal team skedde mellan åren 2013–2014. De senaste åren har antalet team inte ökat som under tidigare år. Detta kan förstås som en viss mättnad, att de kommuner som har organisatoriska förutsättningar för att implementera Skolfam nu har startat sina Skolfamteam. Det behöver ses över hur kommuner som hittills inte har haft dessa förutsättningar kan organiseras för att starta upp Skolfam.

Tillväxt i antal team



Figur 8: Tillväxt i antal team

Internationell spridning

Skolfam har inte bara spridits runt om i Sverige de senaste 14 åren utan intresset för Skolfam har också väckts internationellt. Att familjehemsplacerade barn har betydligt sämre förutsättningar än andra barn att lyckas i skolan är inte ett problem enbart i Sverige utan syns på många håll världen.

I likhet med Sverige saknar många länder beprövade insatser som riktar sig till denna grupp för att stötta upp deras skolgång. De senaste åren har Skolfam presenterats för representanter från Australien, Danmark, Finland, Holland och Island.



Skolfambarnens resultat 2019

Ett huvudsyfte med den årliga uppföljningen är att kunna följa resultatutvecklingen för de Skolfambarn som gått ut årskurs nio samt att kvalitetssäkra arbetsmodellens utförande runt om i landet.

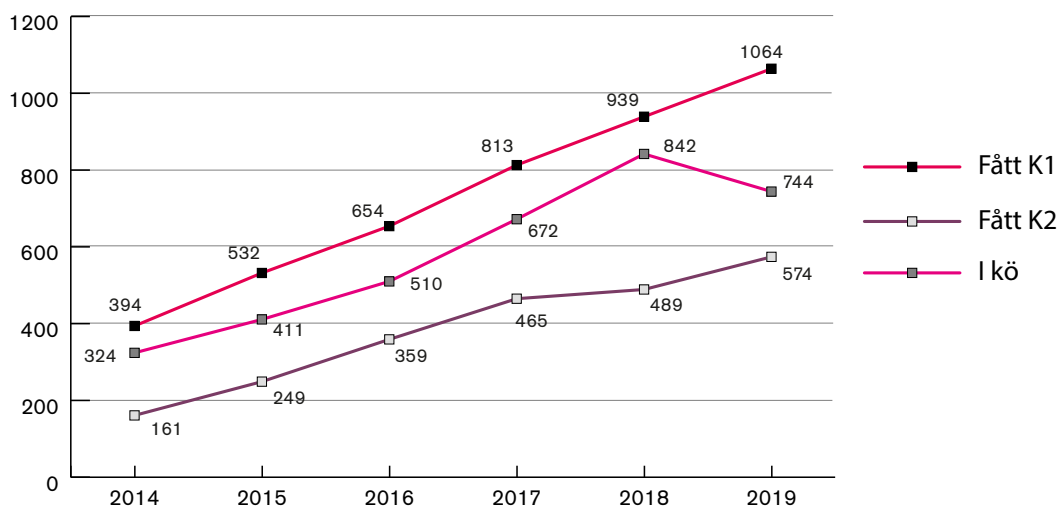
Huvudsyftet med Skolfams arbete är att alla barn ska gå ut grundskolan med behörighet att söka ett nationellt gymnasieprogram. Alla team har besvarat årets enkät, varav 37 fullständigt.

Antal barn i Skolfam

Sedan starten 2005 har totalt 1 181 barn kartlagts minst en gång i något Skolfamteam, varav 1 064 i de nu aktiva teamen. Ett dilemma som rör antalet barn i Skolfam är att de team som finns inte klarar av att möta efterfrågan från barn som uppfyller kriterier för att få påbörja Skolfam.

I september 2019 var det 744 barn i väntan på att kartläggas för första gången. Det team som rapporterat flest barn i kö uppger att 96 barn står i kö till ett redan fullt team. Medelvärdet är 19 barn på tur, vilket i princip motsvarar ett helt teams kapacitet. Mot den bakgrunden ser vi en underkapacitet med nära 100 % i våra kommuner. Från föregående år syns däremot en glädjande minskning av kön som år 2018 låg på 842 barn i kö, att jämföra med årets 744 barn. Den ljusrosa grafen nedan illustrerar utvecklingen av barn i kö.

Antal barn i Skolfam 2014-2019



Figur 9: Antal barn som fått Kartläggning 1 (K1) och Kartläggning 2 (K2) samt antal barn i kö.

Barn som slutar Skolfam

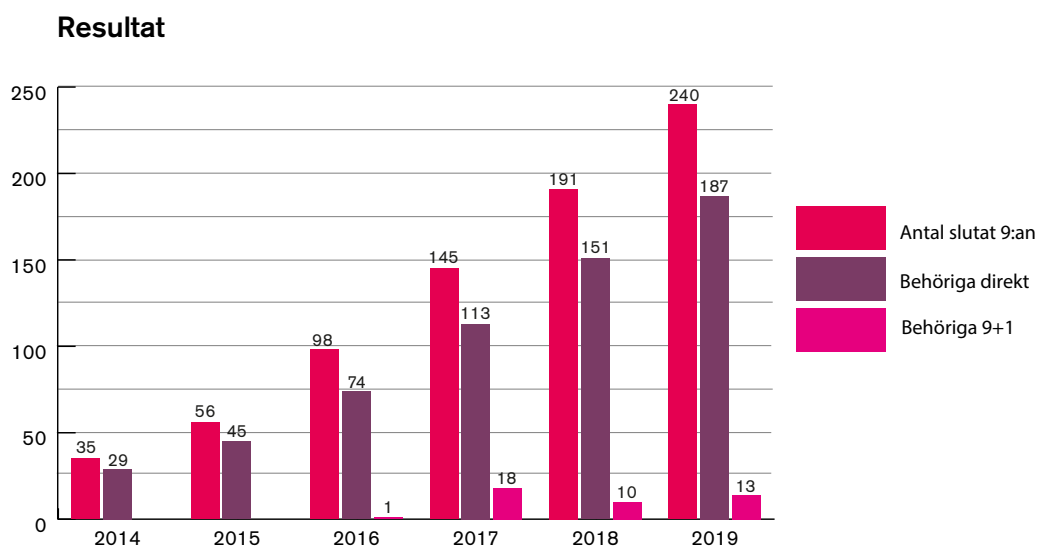
Nytt för i år att resultats- och kvalitetsenkäten innehåller frågor om hur många barn som lämnar Skolfam mellan den första och andra kartläggningen (K1 och K2).

Skälet till detta var att få en bättre bild av vilka orsakerna är som gör att barn lämnar mellan kartläggningarna. Sedan förra årets enkät har 51 barn lämnat mellan K1 och K2. Rapporteringen från 37 av 39 team visar att den största andelen av dessa barn lämnar på grund av hemflytt till förälder. Hemflytt sker mer än dubbelt så ofta som vårdnadsöverflytt till familjehem.

Under snart ett decennium har det förts en debatt i Skolfam-nätverket om man kan eller bör erbjuda Skolfam när vårdnaden överförs till familjehemmet eller när barnet flyttar hem. Praxis skiljer sig mellan olika kommuner, vanligast är att man avslutar Skolfam när detta sker. Man kan se argument för och emot avslutad Skolfaminsats innan årskurs 9. Vid en vårdnadsöverflytt eller återtag ska idealt sett de förhållanden som motiverar Skolfam inte längre finnas och därmed behövs inte Skolfam längre. Man kan då frigöra resurser till andra barn i familjehem. Å andra sidan finns det inget vetenskapligt stöd för att barnets stödbehov verkligen upphör bara för att heldygnsvården gör det.

Resultatutveckling

I augusti 2019 hade 240 Skolfambarn från 38 av de 39 rapporterande teamen slutat grundskolan. Utöver detta finns 10 barn från tidigare team som hann sluta grundskolan innan teamen lades ned. I tabellen nedan visas hur många Skolfambarn som någonsin slutat årskurs nio samt hur många av dem som uppnått behörighet till gymnasiet.



Figur 10: Resultat för antal barn som slutat grundskolan med behörighet till gymnasium.

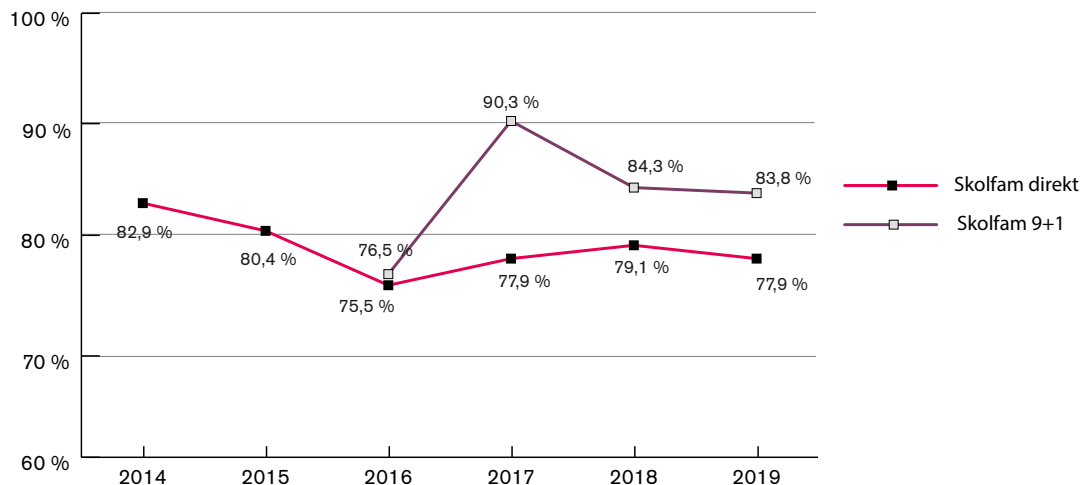
Andel behöriga till gymnasiet

Av de 240 Skolfambarn som slutat grundskolan, har 187 behörighet till ett nationellt gymnasieprogram direkt vid avslutningen i årskurs 9. Det är en andel som motsvarar 77,9 %. Vid förra årets sammanställning var det 79,1 % som uppnådde behörighet till gymnasieskolan av de 145 barn som då hade slutat grundskolan. Det innebär en svag tillbakagång med 1,2 procentenheter mot förra året, till samma nivå som 2017.

Sex team rapporterar att 100 % av Skolfambarnen som slutar grundskolan har behörighet direkt. Att jämföra med snittet för placerade barn mellan 50-60 %.

Efter ett års komplettering är det i år totalt 83,8 % som blir behöriga till gymnasiet.

Andel behöriga inom Skolfam

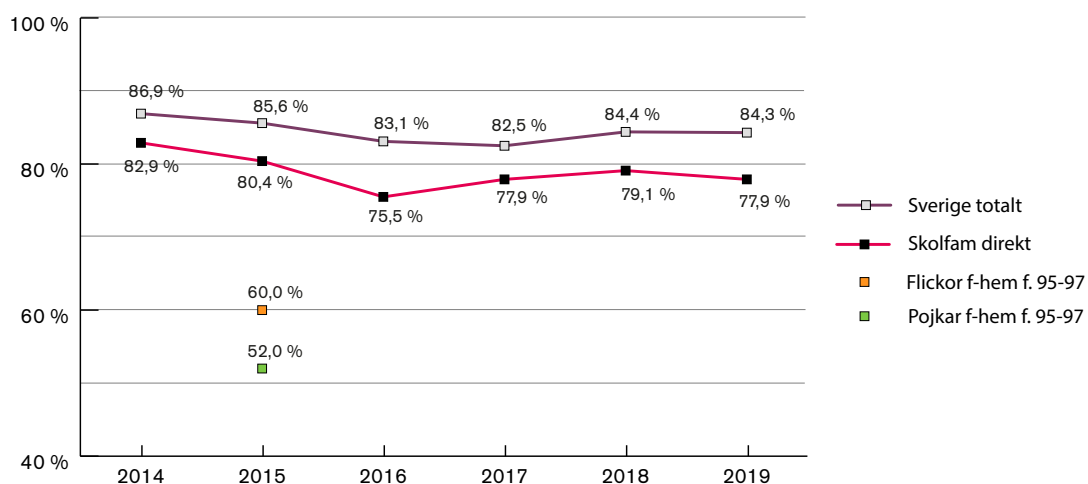


Figur 11: Andel barn inom Skolfam med behörighet till gymnasium.

Behörighet i jämförelse med rikssnittet

Vi kan se att Skolfams resultat följer den allmänna utvecklingen i svensk skola. Skillnaden mellan riksnittet och Skolfambarnens behörighet har sedan 2014 varierat mellan 4-7,6 %.

Andel behöriga



Figur 12: Andel behöriga i jämförelse med riksnittet.

Årlig offentlig statistik av hur hög andel av gruppen barn i familjehem/placerade barn som uppnår behörighet till gymnasiet publiceras inte längre och det är därför svårt att presentera en rättvis jämförelse av Skolfambarnens resultat i förhållande till andra placerade barn.

Den senaste statistiken över placerade barns skolgång kommer från Socialstyrelsens lägesrapport år 2016 och siffrorna avser barnens resultat år 2015. Enligt data från den undersökningen uppnår 52 % av pojkarna respektive 60% av flickorna behörighet till gymnasiet. Sedan klarar ytterligare cirka 15 % behörigheten ett år efter examen från grundskolan, det vill säga 67 % pojkar och 75 % flickor.

För Skolfambarnens del är det i år 83,8 % som uppnår behörighet till gymnasiet efter ett kompletterande år, vilket innebär att Skolfambarnen efter det året i stort sett uppnår samma resultat som riksgenomsnittet för barn direkt efter årskurs nio.

Forskning och studier

År 2016 genomförde Natalie Durbeej och Clara Hellner Gumpert en effektstudie på Skolfambarnens prestationer. Utfallet av effektstudien pekade mot att Skolfam medför förbättringar av perceptuell förmåga, allmän kognitiv förmåga och läsförmåga bland familjehemsplacerade barn. Resultatet bekräftas av forskning som visar att det är möjligt att förbättra kognitiv förmåga och skolprestation i denna population (Vinnerljung 2010).

Under 2019 slöt Stiftelsen Allmänna Barnhuset avtal med en av forskarna som genomförde effektutvärderingen år 2016 för att bedriva en uppföljande utvärdering. Samma kontrollgrupp som användes vid effektutvärderingen år 2016 används i uppföljningen för att mäta Skolfams eventuella effekter på barnens skolresultat.

Det primära utfallsmåttet är uppnådd behörighet i årskurs 9. Slutbetyg tas ut från SCB under 2019 och 2020. Data på betygsresultat och resultat på nationella prov kommer att utgöra sekundära utfallsmått. Studien förväntas vara genomförd och sammanställd år 2021.



Effektutvärderingen från 2016 finns att ladda ner på www.skolfam.se

"En av Skolfams styrkor är att det bygger på en klassisk studiedesign, med mätbara resultat. Det gör att vi kan använda data för forskning och lära oss hur vi kan få barn i familjehem att lyckas i skolan och i livet."

*– Rikard Tordön, doktorand
Linköpings universitet*

Under hösten 2018 påbörjades också en stor studie av Linköpings Universitet, vilken utförs av doktorand Rikard Tordön och professor Carl-Göran Svedin. Syftet är dels att beskriva familjehemsplacerade barns förutsättningar för skola, dels att utvärdera hur dessa förutsättningar förändras på gruppnivå av insatsen Skolfam under de två första åren. Studien förväntas vara avslutad år 2020.

Positiva erfarenheter och framgångsfaktorer

De framgångsfaktorer som beskrivs i arbetsmodellen är bland annat att Skolfam stärker familjehemsföräldrarna i skolfrågor samt att samverkan mellan socialtjänst, familjehem och skola stärks så att barnen får den skolgång och det stöd de har rätt till. När teamen uppger hur väl samverkan fungerar framkommer ett medelvärde på 3,95 på en femgradig skala. Detta är en höjning från föregående års 3,88.

Att Skolfam synliggör barn som annars ofta faller mellan stolarna lyfts som en framgångsfaktor. Det framkommer också att barnens delaktighet stärks till följd av Skolfams arbetssätt. Barn som deltagit i Skolfam uttrycker ofta det fokus som blir runt henne/honom i en positiv bemärkelse, se citat nedan.

.....
"De (Skolfam) säger att jag kan"

– Skolfambarn
.....

Kartläggningens resultat och återkoppling till skolpersonalen är en annan framgångsfaktor. Detta bidrar till en struktur som är till fördel för samtliga involverade parter för att följa upp barnens utveckling. I citat från familjehem och skolpersonal på skolor med Skolfambarn nämns återkommande uppskattning för den struktur som Skolfam bidrar till runt arbete med eleven.

.....
"Det var bra att få en helhetssyn på elevens tillvaro."

– Lärare
.....

Utmaningar

En utmaning som en del team brottas med är att många barn står i kö för att bli del av Skolfam. Denna underdimensionering gör att över hälften av våra team tvingas till ett snävare urval än vad Skolfams styrdokument föreskriver. En annan variant av underdimensioneringen är att Skolfam bara finns representerat i 23 av landets 290 kommuner. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser det som beklämmande att inte fler kommuner implementerar Skolfam som är en både beprövad och beforskad arbetsmodell för en, ur ett skolperspektiv, mycket sårbar grupp barn.

I de kommuner där teamen inte är samlokaliserade uppges det bidra till en utmaning mot en annan hörnsten –samverkan. De team som sitter samlokaliserade beskriver det som en framgångsfaktor och de som inte sitter samlat beskriver det som en försvårande faktor. Samverkan mellan kommuner och mellan andra instanser så som vård och skola nämns också som en utmaning.

Personalomsättning bland socialsekreterarna rapporteras återkommande som en utmaning.

Skolfam framåt

På gång

Under 2018/2019 togs en utvärderingsenkät fram som riktar sig till barnet. En för yngre och en för äldre åldrar. Detta efter att behovet identifierats på utvecklingsdagarna samma år. Utvärderingen syftar till att vara ett stöd för Skolfamteamets löpande utvärdering av barnets skolsituation och finns tillgänglig på Project Place, som Skolfamnätverket använder sig av för intern kommunikation.

Temat för årets utvecklingsdagar var barnkonventionen med särskilt fokus på barnets delaktighet, en av barnkonventionens fyra grundprinciper. Under 2020 planeras ett omtag om manualen utifrån ett ännu tydligare rättighetsperspektiv med barnets delaktighet och inflytande i centrum.

Letterbox Club Sverige är ett projekt som Skolfams nationella samordnare på Stiftelsen Allmänna Barnhuset medverkar i och som syftar till att stimulera barn i utsatta livssituationers läsförmåga genom utskick av bokpaket. Projektet samordnas från och med 2019 av Stiftelsen Allmänna Barnhuset och är ett samarbete mellan Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Region Jönköping och Kulturrådet.

Regional implementering av Skolfam

Eftersom Skolfams lokala arbete bedrivs kommunalt beror tillgången till Skolfam på vilken kommun barnet bor i. FN:s barnrättskommitté uppmanar Sverige i sina rekommendationer från år 2015 att vidta åtgärder för att utjämna den skillnad som finns mellan kommuner vad gäller barns tillgång till utbildning.

Att barn ska få tillgång till Skolfam oavsett kommunens storlek är ett prioriterat område. I mindre kommuner är det ofta svårt att upprätta ett helt eget Skolfamteam och därav pågår diskussioner på Stiftelsen Allmänna Barnhuset om hur samverkan mellan kommuner i en regional organisering skulle kunna möjliggöra för fler familjehemsplacerade barn att få tillgång till Skolfam.

Avslutning

En kontinuerlig utveckling av Skolfams arbetsmodell och organisation sker. Skolfam står också inför en hel del utmaningar. Fortsatt utveckling och kvalitetssäkring är därmed avgörande. Genom att implementera Skolfam kan skolan lättare leva upp till sitt kompensatoriska uppdrag och staten och kommunen till barnkonventionens grundprinciper. Genom Skolfam tillgodoses barnets rätt till individuellt anpassat pedagogiskt stöd vilket ökar deras chanser att klara sin skolgång - och därmed motverkas risken för ett liv i utanförskap och ohälsa. Att erbjuda familjehemsplacerade barn Skolfam är en investering i deras framtid och en vinst för hela samhället.

.....
*"När jag blir stor vill jag arbeta med
Skolfam eller som ridande polis."*

– Skolfambarn
.....

Skolfam 2019

En sammanställning av Skolfams resultat- och kvalitetsenkät för läsåret 2018/2019.

Skolfam är en förebyggande arbetsmodell som syftar till att öka familjehemsplacerade barns förutsättningar för att gå ut grundskolan med behörighet till gymnasiet. I en årlig resultat- och kvalitetsenkät rapporterar Sveriges Skolfamteam om Skolfambarnens slutbetyg under det föregångna året. Teamen uppger även hur den lokala verksamheten är organiserad samt i vilket utsträckning barnens delaktighet tillgodoses. Rapporten utgörs av en introduktion till Skolfams arbetsmodell och på vilket sätt den går i linje med barnkonventionen och skolans kompensatoriska uppdrag samt en sammanställning av årets resultat- och kvalitetsenkät.

Rikard Tordön, doktorand på Linköpings universitet har sammanställt enkäten och rapporten är författad av Emma Tengwall på Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset – nationell samordnare för Skolfam

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling med syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer.

Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi ger bland annat anslag till barn och ungdomsforskning, driver egna utvecklingsprojekt, anordnar konferenser och seminarier samt ger ut böcker i aktuella frågor.

Läs mer om oss på www.allmannabarnhuset.se



Stiftelsen
Allmänna Barnhuset